

huone hämäryti, pimeni, sitten se alkoi pyöriä... Hän hapuilu kädellään kuin sokeaa ja hänen oma äänensä oli kuuluvinaan jostakin kaukaa: — Vettä, olkaa hyvä... Olen sairas...

Marcus joi ahnaasti tarjotun veden ja katui, että oli pelästytynyt Aurelian; sentähden hän lisäsi tuomariin kääntyen:

— Olen ollut kolme päivää kuumeessa, äsken nousin ensikerran vuoteesta.

Hän oli pakottanut kasvonsa kylmiksi, mutta katsahtaessaan toisen kerran Aurelian, täytyi hänen purra hammastaan, jottei olisi huutanut, ayyttännyt noita pyöveleiksi, tehnyt jotain mietelöntä...

Aurelia oli tavattomasti laihunut, kasvot kalvenneet lumiyalkoisiksi, silmien ympärillä tummat renkaat. Marcuksesta tuntui julmalta kieltää hänet tällaisella hetkellä; hän olisi tahtonut heittäytyä polvilleen tytön eteen ja itkien suudella noita laihuneita pikkukäsiä...

— Herra kapteeni. Ettekö todellakaan tunne tätä neitiä? — kuului äkkiä tuomarin epäluuloinen, kavala ääni: sitä oli vaikea tuntea samaksi, kuin viime kerralla.

Marcus oli Aurelian silmissä vieläkin nähnyt kiellon ja tuomarin kääremäinen ääni herätti hänen vihansa: hän iski kuumeisen katseensa tuomarin silmiin ja kysyi tuimasti:

— Mikä antaa teille aiheen kysyä sitä toistamiseen? Jos teidän tehtävänne on kuulustelu, niin pyydän sitä itseni suhteen. Olen odottanut siksi kauan, että minulla on oikeus vaatia tutkintoa — tietoa, miksi olen vangittu!

Tämä hyökkäys tuli niin odottamatta, että tuomari ällistyi; mutta heti hän tointui ja sanoi jäätävän kylmästi:

— Ehkä minä tiedän, mitä kysyn — ja myöskin sen mikä koskee teidän asiaanne, herra kapteeni.

— Kun sen tiedätte, herra tuomari, niin ilmoittakaa siis, mistä minua syytetään!

Mitään vastaamatta kääntyi tuomari kysymyksillä Aurelian puoleen, joka vastaili väsyneesti ja koneellisesti.

Kun tuomari tarkasteli muistinpänojään, katsahti Aurelia kerran Marcukseen — ja tuo katse vaikutti häneen kuni tulisen raudan kosketus... Noissa mustissa suurennetuissa silmissä kuvastui ikäänkuin epätoivoinen rukous ja mykkä, jähmettynyt kauhu...

Marcus muisti silmänpäpöyryssä isävuonon kateen, kun hän saapui sodasta — ja nyt Aurelia katsoi samalla tavalla. Eivätkä he voineet puhua sanaakaan...

Kun tuomari taas kääntyi Aurelian puoleen, kuuli Marcus sivultaan puhisevaa hengitystä; kääntyessään näki hän santarmikapteenin viikset pörrössä tuijottavan tulisilla silmillään Aureliaa — niinkuin suuri, paksu kissa, joka heinikossa väijyen, liikkumattomalla katseellaan tuijottaa pientä, pahaa aavistamatonta lintua...

— Eikö teillä ole siis sanottavaa, herra kapteeni? — kysyi taas tuomari katsoen Marcusta terävällä, luhulla katseellaan.

— On, — sanoi Marcus lujasti. — Minä tahdon tietää, miksi minut on vangittu.

— Olkaa hyvä, nyt saatte poistua. Ja Aurelia jäi sinne — niinkuin pieni lintu inhottavain korppikotkain keskelle...

KUOLLEET SILMÄT.

Antonius istui yksin huoneessaan. Hänen kasvonsa olivat laihuneet ja entisestäänkin kalvenneet — tukka näytti yhä vaalentuneen ohimoilta.

Äkkiä hän nousi kävelemään ja mutisi hiljaa itsekseen:

— Kuinka kauan ne oikein pitävät häntä vankeudessa...?

Antonius oli äsken käynyt ilmailuasaston ylipäällikön luona Marcuksen asian johdosta — ja tämäkin oli sanonut olevansa voimaton armeijan kaikkivaltiaasta santarmistoa vastaan. Kenenkä ne vangitsevat, se pysyy siellä kunnes ne katsovat hyväksi vapauttaa...

Antonius kaipasi Marcusta kuin veljeensä. Ja mitä kauemmin hän oli vangittuna, sitä suuremmaksi kasvoi hänen levottomuutensa. Tapetaanko hänetkin — niinkuin omat veljet...? Samalla tavalla pidettiin heitäkin ensin vangittuna, ja sitten...

Antonius istahti nojatuoliin ja sytytti sikaarin rauhoittuakseen, mutta ei voinut. Hän muisti taas sen kevätpäivän, yhtä elävänä kuin eilisen — elämänsä hirmuisimman päivän...

— Hän seisoo raskaan rautaportin takana ja odottaa. Hänestä tuntuu ikäänkuin olisi jonkun kauhean olennon kynsissä. Hän tuntee itsensä yhtä avuttomaksi kuin pieni, vivisektorin pöytään sidottu koekaniini. Ja hän kärsii yhtä paljon kuin tuollainen pieni uhriraukka.

Hänen ympärillään on hurmaaava kevyt. Eriväristen kukkien koristama ruohokenttä muistuttaa kallisarvoista, satumaista mattoa, ja ihanien jätti-läiskukkien lailla reunustavat sitä valkoisina kukkivat tuomet, omenapuut, pihlajat — täyttäen ilman huumavilla tuoksuillaan. Taivaan syvä sinenä vasten näyttää lehmusten ja saarnien vaalea vihreys ihmeellisen heleiltä ja kirkaalta. Jossakin lähellä esittää satakieli ihanaa lauluaan, sitä säestää lukemattomien lintujen helkkyy kuoro, ja läpinäkymättömän orapihlaja-aidan takaa kuuluu hiljain laineiden loiske — ikäänkuin rakastavien hillitty, hellä kuiskailu...

Mutta Antonius ei kuule mitään, hän ei näe luonnon äskenpuhennutta, hurmaaavaa nuoruutta. Hänen katseensa tahtoi tunkeutua paksun tiilimuurin lävitse, nähdäkseen mitä tuossa vanhassa, hylättyssä linnakkeessa tapahtuu. Aurinko paahuttaa lämpimänä, vieno tuuli hyväilee hänen poskiaan kuin rakastetun naisen käsi — mutta hänen hampaansa kalisevat vilautuisen lailla...

Hänen toverinsa sotilaslääkärin pukuun peuettu mies käännähtää ja katsoo häntä taas tutkivasti.

Äkkiä alkoi muurien sisäpuolelta kuulua usean kuulariiskun korviasärkevä sörinä — ja kukkivista pensaita pyrähtivät pikkulinnut pelästyneinä lentoon...

Antoniuksen kasvot muuttuivat hirveän näköisiksi, hän tarttui päähänsä, niinkuin se olisi ollut halkeamaisillaan ja hänen kurkustaan tunkeutui tukehtunut korina...

Vieressä seisova toveri tarttui hänen käteensä ja sähähti hänen korvaansa läpitunkevasti:

— Sinun täytyy kestää. Muuten et voi kostaa!

Antonius oli kuullut selvästi vain viimeisen sanan, mutta heti pakotti hän itsensä tynnemmäksi ja pyyhkäisi tuskanhien kalpealta otsaltaan.

Kuulariiskut vaikenivat, siellä kuului epämääräisiä ääniä, moottorien surinaa — mutta linnut olivat yhä ääneti, kuin kuolemankauhun vallassa.

Kuin juopuneena asteli Antonius ystävänsä rinnalla sannoitettua käytävää myöten. Oikealla näkyi vauhoja ruohottuneita pattereita, taustalla pieni kasarmikennus, joka nyt oli palkkajoukon hallussa. Nyt vasta hän muisti, että täällä pantiin toimiin miltei kaikki valtiollisten mestaukset... He saapuivat pienen, köynnöksen peitossa olevan huvilan eteen — ja palkkajoukon päällikkö tuli ulos.

Hänellä oli rypyiset, kuoppaiset kasvot, hampaaton, kokoonkurtistunut suu, ja sen yli kaareutui pitkä, käyrä nenä — aivankuin petolinnun nokka. Tuo kauhean näköinen pää keikkui rauhattomana pitkän, ohuen kaulan varassa, ja kun terävä, kellertävä katse kohdistui Antoniuksen, välähti hänen mieleensä inhoittava, jättäjäsuuri raatolintu...

Ehkä herra översti suvaitsee tulla hiukan tännemmäksi? — kuuli hän ystävänsä miltei kuiskaten kysyvän.

Antonius alkoi katsella vanhoja pattereita, mutta ikäänkuin noiduttuna täytyi hänen silloin tällöin vilkaista tuota inhoittavaa ihmistä. Eräistä sanoista ja liikkeistä ymmärsi hän tämän tinkivän mahdollisimman korkeasta hintaan. Ja kun hän näki toverinsa ojentavan överstille paksun setelikon, alkoi hänen ruumiinsa väristä ennen tuntemattomasta raivosta ja inhosta — aivankuin olisi täytynyt inhoittomana katsella jotain kauheata raiskausta...

Hän näki överstin poistuvan ja he lähtivät kentälle.

Antonius tunsi jalkojensa uppeavan syvälle kuumaan hiekkään, se oli miltei polttavan kuuma. Se muistutti todellisuutta — mutta sittenkin hän luuli ensin uneksivansa, nähdessään vaalealla hiekalla tuon sekavan, kauhean rivin...

Ensimmäisenä virui nuori tyttö, painaen kangistuvilla käsillään rintansa. Hänen vaalea tukkansa oli äskettäin kammattu, ja hänen kuolemassakin kauniit kasvonsa olivat jäykistyneet raskaaseen loppumattomaan suuruuteen...

Antonius tuijotti torkuttomana työtöparkaa, joka noin nuorena oli kärsinyt marttyyrikuoleman...

— Tuo muistikirjani, — kuuli hän ystävänsä äreän äänen. Lähelle tultuaan tämä kuiskasi hiljaa:

— Urkkija — tarkasta ruumiita...

Antonius totteli, ja vilkaistuaan sivulleen näki hän epämielittävät, luhit kasvot, kavaline silmeineen...

He lähtivät eteenpäin. Teloitetut olivat kaatuneet mitä erilaisempiin asentoihin; muutamat olivat luonnottomasti koukistuneet, kasvot kuvaamattoman kauhan ja tuskan väristämät; jotkut näyttivät liikkumattominakin tuskallisesti hapuilevan ja eräs nuori mies oli kaivanut kätensä syvälle hiekkään — niinkuin olisi viimeisellä, epätoivon voimalla etsinyt sieltä pelastusta, elämää...

Antonius muuttui yhä kalpeammaksi. Hänen ystävänsä käski hänen jäädä tarkastamaan erästä kaatunutta ja pyysi urkkijaa auttamaan hiukan itseään...

Kumartuessaan kuuli Antonius urkkijan kysyvän viattomasti:

— Mitä tohtori tekee noista, kun niin suuren hinnan maksot?

Antonius kuuli vain jonkun sanan, mutta hän käsitti ystävänsä selittävä, että hän valmistaa jotain "ainetta" ja vielä voittaakin. Hän tiesi ystävänsä eteväksi amatööriäytelijäksi, mutta häntä kauhistutti, kuullessaan tämän innostuneesti huudahtavan:

— Aa! Sinusta tulisi erinomainen hyvää vaselinia! Todellakin...!

Hän meni urkkijan luokse, koetteli tämän käsivarsia, selkää ja kehui yhä ihastuneempana. Hän katseli urkkijaa samanlaisella katseella, kuin näköinen halpuryyvävä paistia ja vihdoin kysyi salaperäisesti kuiskaten:

— Etkö tule minulle palvelukseen...? Maksan sinulle viisituhatta vuodessa!

Urkkijan huulet alkoivat väristä, hänen ruskeat kasvonsa muuttuivat kauhusta täplikkäiksi, harmaankalpeiksi ja hän yritti lähtemään.

— Elä, älä nyt mene! — huudahti tohtori kiihkeästi.

— Puhutaan asia selväksi. Minä maksan kahdeksantuhatta!

— Suokaa anteeksi, teidän yhäisyytenne... Översti odottaa — änykytti urkkija ja lähti.

— Minä annan kymmentuhatta! Urkkija meni kuin takaa-ajettu.

Mutta kun Antonius meni ystävänsä luokse, kuvastui hänen kasvoissaan syvä inho. Hän sylkäisi, ikäänkuin olisi saanut suuhunsa jotain saastaista ja mutisi katkerasti:

— Inhoittavaa! Mutta tuohon pikkupyöveliä ei olisi mikään muu pystynyt. Ja ellei se poistunut, olisit sinä velirukka antanut itsesi ilmi...

Äkkiä Antonius seisautui ja hänen silmänsä laajenivat kauhusta: siellä he makasivat rinnakkain — hänen molemmat veljensä...

— Koeta nyt olla tyyni! — kuuli hän toverinsa käheän äänen.

Antonius oli kuin potilas, jota tuskallisen leikkauksen kestäessä kehoitetaan yhtämittaa hymyilemään. Hän kiristi hampaitaan, hänen huulensa alkoi keinua kuin laiva myrskyssä — ja vaalea hiekka tuntui tummenevan aivankuin auringonpimennyksen aikana. Antonius ei nähnyt muuta kuin heidät...

Sammumaton viha ja uhka kuvastui vanhemman voimakkaissa kasvoissa; yhteenpuristettujen hampaitten välistä oli pursunut verivaahtoa, ja uskomattomalla tahdonvoimalla oli hän viime hetkellä kohottanut jäykistyneen nyrkinsä — hän näytti vieläkin äänetömmästi vannovan kostoa, uhkaavan...

Hänen vierellään virui "pikkuväli", jota Antonius oli rakastanut enemmän kuin ketään muuta. Hän oli kahdessa kuukaudessa laihunut niin paljon, että häntä oli vaikea tuntea: posket olivat kuopalla, ja ennen sopiva kadettiinivormu riippui hänen yllään avarana säkkinä. Sekin oli sivusta repeytynyt, tahrautunut vereen, ja samalla kohdalla näkyi hiekalla leveä, punainen läiskä: siihen oli hänen nuori sydänverensä vuodattettu...

Mutta hänen lapsellisilla kasvoillaan ei enää näkynyt tuskaa, ei vihaakaan — vain ihmettelyä. Tuo viaton, ylöspäin kohotettu katse näytti moittien ja ihmesellen kysyvän: miksi, minkätähden minä tapettiin?

Antonius tunsi jalkojensa horjuvan, ja karpäparven inhoittava surina tuntui etenevän — sitten lakkasi kuulumasta. Mutta silloin tohtori tarttui lujasti hänen käsivarteensa; hänenkin äänensä oli kuuluvinaan jostain kaukaa:

— Sinähän lupasit kostaa.

Niinkuin nääntynyt, jalorotuisen juoksija vielä kerran ponnistaa viimeiset voimansa saadessaan armoittoman piiskaniskun, samoin vaikutti Antoniuksen nytkin sana kosto: hän näytti heti muuttuvan tynneksi.

Mutta hänen sielussaan tuntui kaikki sekaantuvan. Hämmästytti hän kääntä ystävänsä varoittavan, että översti